

Brief van de dag

Paradoxen van Zakman

Van DR. KRISTIEN WOUTERS

Schrijnend, en tegelijk hartverwarmend, het verhaal over de Gentse 'Zakman' Antoon (DM 16/7) - gelukkig krijgt de man ook een naam! Dat zijn verhaal nu een toneelstuk wordt, toont de affectie aan van een stad voor een vertrouwde aanwezigheid, die misschien vragen doet rijzen, maar toch ook de eigenheid van een stad mee bepaalt.

Ieder stadscentrum kent zulke figuren. In het jargon heten ze 'zorgwekkende zorgmijders'. In Antwerpen denk ik aan 'Zakman' Luigi. Of de recent overleden Graeme, de Engelsman die vaak bedelde op en rond de Groenplaats en kortstondige bekendheid verwierf door het tv-programma van Axel Daeseleire. Hem helpen was niet eenvoudig, zo wantrouwig was hij voor hulpverlening. Jaren sliep hij op straat of in de metro. Gelukkig vonden vele burgers een of andere manier om hem te helpen overleven. Uiteindelijk bracht ook de overheid de nodige soepelheid op om hem toch een dak boven zijn hoofd te bieden.

U hoort mij niet zeggen dat het eenvoudig is een 'structureel antwoord' voor zulke mensen te vinden. De 'properste' oplossingen zijn immers ook vaak de 'vuilste'. En toch kan het beter. Joost Bonte legt de vinger op de wonde: "Het probleem zit in het neoliberale denken dat in de zorgsector is geïntroduceerd. Alles moet efficiënt zijn en er moeten resultaten geboekt worden."

Nu is enige resultaatsverbintenis voor hulpverlening ook niet per se slecht, maar de paradox is wel dat het systeem nu vaak uitsluit wie het meeste zorg nodig heeft. De zorg houdt zich vooral bezig met de 'worried well', of toch met mensen met minder zware psychische problemen. Dat loont meer, positieve resultaten bereiken is makkelijker, de ligduur in het ziekenhuis is beperkt. Hoe vaak horen we vanuit de psychiatrie: "dakloosheid is een uitsluitingscriterium, het is hier geen hotel"? Het hokjesdenken van ons zorgsysteem zorgt ervoor dat zij die de meest complexe problemen hebben op straat belanden en er blijven.

Natuurlijk is niet iedere therapie voor elkeen geschikt, maar de groep die nergens in past, groeit. Indien er bij de psychische problematiek ook agressie komt kijken, wordt dit voor de samenleving ook een veiligheidsvraagstuk. Dan spreken we over 'tikkende tijdbommen'.

Voor deze al bij al beperkte groep mensen is er meer creativiteit nodig, meer flexibiliteit, meer out of the box denken, meer samenwerking tussen instanties, en tussen formele en informele circuits.

Intussen is het zinvol voor burgers deze medemensen kleine tekenen van solidariteit en affectie niet te onthouden, ook de spreekwoordelijke aalmoes niet. Een menselijke samenleving zal altijd de vrucht zijn van een samengaan tussen hulpverlening en de humaniteit van burgers.

Dr. Kristien Wouters, vrijwillig medewerkster Kamiano, centrum voor dak- en thuislozen
